

Suomenkielisen esiopetuksen ja 6-vuotiaiden lasten valmistavan opetuksen järjestämistä koskevat periaatteet 1.8.2017 alkaen

Taustaa

Suomenkielisen esiopetuksen ja 6-vuotiaiden lasten valmistavan opetuksen järjestämistä koskevat periaatteet on hyväksytty opetuslautakunnassa 15.10.2013. Esiopetusta ja varhaiskasvatusta koskeviin lakeihin on tullut muutoksia 1.8.2015 (Perusopetuslain muutos) sekä 1.8.2016 (Varhaiskasvatuslain muutos). Näistä lakimuutoksista sekä Vantaan varhaiskasvatuksen omista käytännöistä johtuen on tarve päivittää suomenkielisen esiopetuksen ja 6-vuotiaiden lasten valmistavan opetuksen järjestämistä koskevia periaatteita.

Tässä liitteessä on kuvattu 15.10.2013 opetuslautakunnassa hyväksyttyihin suomenkielisen esiopetuksen ja 6-vuotiaiden lasten valmistavan opetuksen järjestämistä koskeviin periaatteisiin esitetyt muutokset perusteluineen. Muilta osin esitetään, että periaatteet jäävät voimaan.

Esiopetuksesta yleisesti

Esiopetuksesta säädetään perusopetuslaissa (628/1998). Perusopetuslain säännöksiä sovelletaan myös esiopetukseen, jos säännöksen sanamuodosta tai sisällöstä ei toisin ilmene. Jos esiopetusta järjestetään varhaiskasvatuslain (36/1973) 1§ 2 tai 3 momentissa tarkoitettua paikassa, esiopetukseen sovelletaan lisäksi, jollei perusopetuslaissa tai sen nojalla asetuksella toisin säädetä, mitä varhaiskasvatuslaissa tai sen nojalla säädetään.

Oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuotena lapsen on osallistuttava vuoden kestäväan esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan (Perusopetuslaki 26 a §). Perusopetuslain 4 §:n mukaan esiopetuksen järjestämisestä vastaavat kunnat. Jos kunnassa on sekä suomen että ruotsinkielisiä asukkaita, kunnan pitää järjestää esiopetusta molemmilla kielillä. Esiopetuksella tarkoitetaan oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna annettavaa suunnitelmallista opetusta ja kasvatusta, joka liittyy kiinteästi muuhun varhaiskasvatukseen ja alkuopetukseen. Esiopetuksessa noudatetaan valtakunnallisesti yhtenäisiä perusteita. Lapsella on perusopetuslain mukaan oikeus työpäivinä saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaan ohjausta sekä riittävää kasvun ja oppimisen tukea heti tuen tarpeen ilmaantuessa. Opetushallitus hyväksyy kaikkia esiopetuksen järjestäjiä sitovan normin, opetussuunnitelman perusteet, jonka pohjalta paikalliset esiopetuksen opetussuunnitelmat laaditaan. Esiopetuksen erityisenä tavoitteena on edistää yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa lapsen kehitys- ja oppimisedellytyksiä sekä vahvistaa lapsen sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa leikin ja myönteisten oppimiskokemusten avulla (Valtioneuvoston asetus 422/2012 5 §).

Vantaalla lukuvuonna 2015–2016 suomenkielistä esiopetusta tai 6-vuotiaiden lasten valmistavaa opetusta sai yhteensä 2613 lasta, mikä on 96 prosenttia kuusivuotiaiden ikäluokasta. Lukuvuonna

2016–2017 Vantaalla suomenkieliseen esiopetukseen osallistuu yhteensä 2511 lasta. 6-vuotiaiden lasten perusopetukseen valmistavaan opetukseen osallistuu 87 esiopetusikäistä lasta. (20.9.2016 tieto).

Esiopetuksen hakumenettely

Perusopetusasetuksen 23 a §:n mukaan esiopetukseen tulee hakea ennen opetuksen alkamista opetuksen järjestäjän edellyttämällä tavalla. Opetuksen järjestäjän tulee etukäteen ilmoittaa esiopetuksen järjestämispaikoista, opetuksen alkamis- ja päättymisajankohdista sekä siitä, miten sen järjestämään tai hankkimaan esiopetukseen haetaan.

Vantaalla on aiemmin päätetty, että esiopetukseen hakeminen tapahtuu sähköisen hakumenettelyn tai paperisen hakulomakehaun kautta kahden viikon ajan päättyen päivään, jolloin ilmoittaudutaan kouluun (opetuslautakunta 15.10.2013 § 26). Esiopetuksen tullessa velvoittavaksi 1.8.2015, Vantaalla termi esiopetukseen hakeminen muutettiin esiopetukseen ilmoittautumiseksi. Esiopetuksen ilmoittautumisaika on Vantaalla yhdenmukainen perusopetuksen kanssa. Esi- ja perusopetuksen yhdenmukainen ilmoittautumisaika helpottaa yhteistä tiedottamista ja lapsen ilmoittamista esi- ja perusopetukseen.

Muutosesitys opetuslautakunnalle:

- *Esiopetukseen ilmoittautuminen tapahtuu sähköisen ilmoittautumisen tai paperisen ilmoittautumislomakkeen kautta vuosittain samaan aikaan kuin perusopetukseen ilmoittautuminen.*

Perusopetusasetuksen 23 a §:n mukaan esiopetukseen voi hakea oppilaaksi myös muuhun kuin kunnan perusopetuslain 6 §:n 2 momentin mukaan osoittamaan esiopetuksen järjestämispaikkaan. Näitä oppilaita otettaessa on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita. Kunta voi kuitenkin päättää, että sen itse järjestämään tai hankkimaan esiopetukseen otetaan ensisijaisesti kunnassa asuvia lapsia. Vantaa saa kotikuntakorvauksen Vantaalla esiopetuksessa olevista, mutta toisessa kunnassa asuvista lapsista. Kun oppilas suorittaa esiopetusta muualla kuin oman kuntansa esiopetuksessa, on opetuksen järjestäjällä oikeus saada kotikuntakorvaus oppilaan kotikunnalta. Jotta kuntien keskinäiseltä ja kuntien ja muiden opetuksen järjestäjien väliseltä laskutukselta vältytään, kotikuntakorvauslaskutus hoidetaan järjestelmässä keskitetysti valtiovarainministeriön toimesta valtionosuusmaksatuksen yhteydessä. (Valtiovarainministeriö 2013.)

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella on oikeus saada esiopetusta sinä vuonna, jona lapsi täyttää viisi vuotta (Perusopetuslaki 26 a §). Vantaalla on aiemmin päätetty, että mikäli lapselle on tehty päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta, tulee ns. oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen hakea viimeistään käynnistyvän lukuvuoden syyskuun loppuun mennessä (opetuslautakunta 15.10.2013). Perusteena tälle on ollut ensimmäisen esiopetusvuoden jääminen kokonaista lukuvuotta lyhyemmäksi, jos esiopetuksen ei ole ilmoittauduttu riittävän ajoissa

syksyllä. Lapsen esiopetuksen toteuttamisen kannalta tarkoituksenmukaista olisi, että esiopetus alkaisi mahdollisuuksien mukaan heti esiopetuksen lukuvuoden alkaessa tai mahdollisimman pian esiopetuksen käynnistyttyä. Syyskuun loppu viimeisenä ilmoittautumisaikana on osoittautunut joissakin tapauksissa olevan liian aikaisin, jotta lapsen pidennettyyn oppivelvollisuuteen liittyvä päätöksenteko ehditään tehdä. Tällöin lapsen oikeus vapaaehtoiseen esiopetukseen 5-vuotiaana ei ole toteutunut. Esiopetuksen järjestämistä tulisi arvioida tapauskohtaisesti lapsen edun näkökulmasta ja sisällyttää harkinnanvara tapauksiin, joissa lapsen pidennetyn oppivelvollisuuden päätöksentekoprosessi on viivästynyt.

Muutosesitys opetuslautakunnalle:

- Mikäli lapselle on tehty päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta, tulee ns. oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen ilmoittautua pääsääntöisesti viimeistään käynnistytvän lukuvuoden syyskuun loppuun mennessä. Varhaiskasvatuspäällikkö voi päättää oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen ottamisesta tapauskohtaisesti ilmoittautumisen tullessa määräajan jälkeen.*

Esiopetuksen laajuus

Perusopetuslain 9 §:n mukaan esiopetus kestää yhden vuoden. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville lapsille annettavassa erityisopetuksessa esiopetus voi kestää kaksi vuotta. Lapsi kuuluu pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin, jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa. Perusopetusasetuksen 3 §:n mukaan esiopetusta annetaan vähintään 700 tuntia vuodessa. Perusopetusasetuksen 4 §:n mukaan esiopetuksessa oppilaan työpäivään saa kuulua enintään 5 oppituntia. Vantaalla on aiemmin päätetty, että esiopetusta annetaan 748–760 tuntia vuodessa, koulujen työpäivinä, poikkeuksena viikon 22 lauantaikoulupäivä, jolloin esiopetusta ei järjestetä (opetuslautakunta 15.10.2013 § 26).

Esiopetusta järjestetään 4 tuntia päivässä. Opetuslautakunnan päätöksen (15.10.2013 § 26) mukaan esiopetuksen päivittäinen toiminta-aika on ollut klo. 8.30–14.00 välisenä aikana. Kunnan tulee järjestää esiopetukseen liittyvää varhaiskasvatusta osa-aikaisesti, mikäli lapsella on oikeus Varhaiskasvatuslain 11 a §:n 1 momentissa säädettyä laajempaan varhaiskasvatukseen. Mikäli tätä oikeutta lapsella ei ole, on kunta velvollinen järjestämään vain esiopetusta. (Varhaiskasvatuslaki 11 b §). Vantaalla pyritään mahdollisuuksien mukaan muodostamaan erillisiä esiopetusryhmiä niille lapsille, jotka ovat oikeutettuja vain perusopetuslain mukaiseen esiopetukseen. Nämä esiopetusryhmät toimivat perheiden kanssa yhteistyössä sovittuna aikana, joka ei aina ole tarkoituksenmukaista toteuttaa 8.30–14.00 välisenä aikana.

Muutosesitys opetuslautakunnalle:

- Esiopetusta järjestetään 4 tuntia päivässä ja esiopetuksen päivittäinen toiminta-aika on klo 8.30 - 14.00 välisenä aikana. Ryhmät, joissa on ainoastaan perusopetuslain mukaiseen*

esiopetukseen osallistuvia lapsia, määrittelevät vuosittain tarkoituksenmukaisen säännöllisen toiminta-ajan.

Opetusryhmän koko

Perusopetuslain 30 §:n mukaan esiopetukseen osallistuvalla lapsella on oikeus työpäivinä saada opetussuunnitelman mukaista opetusta ja opetusryhmät tulee muodostaa siten, että opetuksessa voidaan saavuttaa opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet.

Opetusministeriön suosituksen mukaan esiopetuksen ryhmään saa kuulua pääsääntöisesti enintään 13 lasta. Jos esiopetusta antavan opettajan ohella ryhmän työskentelyyn osallistuu avustaja, lastenhoitaja tms., opetusryhmän koko on enintään 20 lasta. Kun esiopetusta järjestetään varhaiskasvatuspaikassa, jossa lapsi on koko päivän, noudatetaan päivähoitoasetuksen (239/1973) 6 §:n 1 momentin säännöstä eli kahdeksaa lasta kohden tulee olla yksi kasvatusvastuussa oleva henkilö. Vantaan valtuusto päätti 16.11.2015 olla nostamatta suhdelukua päivähoitoasetuksen mukaisesti vuoden 2016 aikana. Vantaan varhaiskasvatuksessa noudatetaan tällä hetkellä suhdelukua, jossa seitsemää lasta kohden tulee olla yksi kasvatusvastuussa oleva henkilö.

Muutosesitys opetuslautakunnalle:

- *Esiopetusryhmiä muodostettaessa lähtökohtana on opetusministeriön suositus esiopetusryhmien koosta, kuitenkin niin, että ryhmissä, joissa lapset osallistuvat esiopetuksen lisäksi varhaiskasvatukseen, noudatetaan päivähoitoasetuksen määräyksiä ja Vantaan kaupungin omia linjauksia suhdeluvuista, jos ne eivät ylitä päivähoitoasetuksen määräyksiä.*

Vantaalla on aiemmin päätetty, esiopetusryhmässä tulee olla vähintään 13 esiopetukseen osallistuvaa lasta. Esiopetusryhmän koko voi olla mainittua pienempi, mikäli kyseessä on erityisryhmä, integroitu ryhmä tai pienennetty ryhmä tai iltahoitoa tai ympärivuorokautista päivähoitoa tarjoava yksikkö. Lisäksi esiopetusryhmä voi olla tätä pienempi, mikäli kyseessä on kieli- tai vaihtoehtopedagogiikkaa toteuttava ryhmä, jonka lapset jatkavat esiopetuksesta samaan pedagogiikkaan perustuvaan perusopetukseen. Lisäksi varhaiskasvatuspäällikkö voi esittää erittäin perustellusta syystä esiopetuksen järjestämispaiaksi päiväkotia, missä lapsimäärä on mainittua pienempi niin, että ryhmässä on kuitenkin vähintään seitsemän lasta. (Opetuslautakunta 15.10.2013 § 26).

Vantaalla yksityisen varhaiskasvatuksen osuus varhaiskasvatuksen piirissä olevista lapsista on noussut vuodesta 2013 ja sen ennakoidaan nousevan jatkossa. Vuonna 2013 yksityisessä varhaiskasvatuksessa oli 9,3 % ja vuonna 2016 keväällä 12,4 %. Yksityisen palveluntuotannon osuuden kasvattaminen on varhaiskasvatuksen strateginen tavoite. Yksityiset päiväkodit ovat usein kooltaan pieniä eikä niihin muodostu vaadittua 13 lapsen ryhmää. Käytännössä yksityiset päiväkodit ovat saaneet esiopetuksen järjestämisluvan, jos lapsimäärä on ollut seitsemän,

perustuen opetuslautakunnan 15.10.2013 § 25 kohtaan ”Lisäksi varhaiskasvatuspäällikkö voi esittää erittäin perustellusta syystä esiopetuksen järjestämispaikaksi päiväkotia, missä lapsimäärä on mainittua pienempi niin, että ryhmässä on kuitenkin vähintään seitsemän lasta.”

Muutosesitys opetuslautakunnalle:

- *Yksityisissä päiväkodeissa esiopetuksen järjestämisen edellytyksenä on, että päiväkotiin muodostuu vähintään seitsemän lapsen ryhmä. Ryhmäkokosuositus voi yksityisessä päiväkodissa alittua vaihtoehtopedagogiikkaan perustuvassa esiopetuksessa silloin, kun se turvaa siirtymisen samaa pedagogiikkaa toteuttavaan perusopetukseen. Edellä mainituissakin tilanteissa tulee tavoitella vähintään seitsemän lapsen ryhmäkokoa.*

Esiopetuksen ostaminen yksityiseltä palveluntuottajalta

Vantaalla esiopetusta järjestetään sekä kunnallisissa että yksityisissä päiväkodeissa, kun yksityinen päiväkoti täyttää perusopetuslain ja -asetuksen sekä kunnan esiopetukselle asettamat vaatimukset (opetuslautakunta 15.10.2013 § 26). Kunta maksaa esiopetuksen järjestämispaikaksi hyväksytylle yksityiselle palveluntuottajalle esiopetuskorvauksen esiopetuksen lukuvuoden ajalta (529 € / kk / lapsi lukuvuonna 2016–2017). Esiopetuksen maksuttomuus huomioidaan esiopetukseen liittyvän varhaiskasvatuksen osalta asiakasmaksussa.

1.8.2016 alkaen Kansaneläkelaitos (Kela) maksaa yksityisen hoidon tukea esiopetusikäiselle 63,93 € / kk esiopetukseen liittyvän varhaiskasvatuksen osuudesta ajalta 1.8.–31.5. Lisäksi Vantaan kaupunki maksaa yksityisen hoidon tuen kuntalisää 100 € / kk. Kelan tulkinnan mukaan perheillä ei ole oikeutta kokoaikaiseen yksityisen hoidon tukeen elokuun alusta esiopetuksen alkuun. Perheiden tasavertaisuuden ja yksityisten palveluntuottajien toimintaedellytysten tukemiseksi esiopetuskorvausta tulee maksaa elokuun alusta esiopetuksen lukuvuoden loppuun saakka.

Uusi esitys opetuslautakunnalle:

- *Vantaan kaupunki maksaa esiopetuskorvausta esiopetuksen järjestämispaikeiksi hyväksymilleen yksityisille palveluntuottajille elokuun alusta esiopetuksen lukuvuoden loppuun lapsen varhaiskasvatuksen tarpeen ajan.*

Perusopetukseen valmistavan opetuksen järjestäminen 6-vuotiaille lapsille

Perusopetuslain 5 §:n mukaan kunta voi järjestää perusopetukseen valmistavaa opetusta. Perusopetukseen valmistava opetus on tarkoitettu niille maahanmuuttajataustaisille oppilaille, joiden suomen tai ruotsin kielen taito ja/tai muut valmiudet eivät riitä esi- tai perusopetuksessa opiskelemiseen. Valmistavaa opetusta annetaan 6-10 -vuotiaille vähintään 900 tuntia (perusopetusasetus 852/1998 3 §). Aiemman opetuslautakunnan päätöksen mukaan Vantaan varhaiskasvatuksen tulosalue järjestää perusopetukseen valmistavaa opetusta niille esiopetusikäisille maahanmuuttajataustaisille lapsille, joiden suomenkielen taito ja/tai muut valmiudet eivät riitä esiopetusryhmässä opiskeluun (opetuslautakunta 7.12.2010 § 37).

Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetusryhmien muodostamisesta päättää opetuksen järjestäjä. Valmistavaa opetusta voidaan järjestää myös yhdelle oppilaalle. Opetusryhmät muodostetaan oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti siten, että ryhmäjako edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä sekä varmistaa opetussuunnitelman mukaisten ja oppilaiden omissa opinto-ohjelmissa asetettujen tavoitteiden saavuttamisen. Valmistavan opetuksen aikana oppilaita integroidaan esi- tai perusopetukseen, oppilaan ikä- tasoa vastaaviin suomen- tai ruotsinkielisiin opetusryhmiin oman opinto-ohjelman mukaan oppilaan omassa opinto-ohjelmassa määritellyllä tavalla. Integroinnin tavoitteena on edistää kotoutumista, opiskeluvalmiuksien ja suomen tai ruotsin kielen taidon kehittymistä sekä laaja-alaisen osaamisen ja eri oppiaineiden sisältöjen omaksumista. (Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteet 2015.)

Vantaalla 6-vuotiaiden lasten valmistavaa opetusta annetaan esiopetusryhmissä, esiopetuksen työpäivinä, viisi tuntia päivässä (Vantaan valmistavan opetuksen opetussuunnitelma 6-vuotiaille 2016). Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa pääpaino on suomi tai ruotsi toisena kielenä -opinnoissa. Suomi tai ruotsi toisena kielenä -opinnot ovat pohjana kaikille muille opinnoille (Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteet 2015). Vantaalla valmistavaan opetukseen osallistuvat lapset integroituvat päivittäin esiopetuksen toimintaan ja ryhmiin. Lapset osallistuvat päivittäin neljän tunnin ajan esiopetukseen ja tämän lisäksi saavat yhden tunnin päivässä tehostettua suomen kielen opetusta. Lapsen osallistumisella valmistavaan opetukseen edistetään suomen kielen oppimisen lisäksi kotoutumista, esiopetuksen sisältöjen omaksumista ja ystävyyssuhteiden muodostumista.

6-vuotiaiden valmistavan opetuksen lapsimäärä on vuosittain noin 100 lasta. Lukuvuonna 2016–2017 esiopetuksen tilastointipäivänä 20.9. valmistavan opetuksen päätöksen saaneita lapsia oli 87.

Vantaalla esiopetusta järjestetään sekä kunnallisissa että yksityisissä päiväkodeissa, kun yksityinen päiväkotitoimi täyttää perusopetuslain ja -asetuksen sekä kunnan esiopetukselle asettamat vaatimukset (opetuslautakunta 15.10.2013 § 26). Kuten aiemmin tässä asiakirjassa on todettu, yksityinen palveluntuotanto on lisääntynyt vuosittain Vantaalla.

Kasvavasta yksityisen palveluntuotannon määrästä johtuen on tullut tarve mahdollistaa valmistavan opetuksen antaminen myös yksityisissä esiopetuksen järjestämispaikoiksi hyväksytyissä päiväkodeissa. Valmistavan opetuksen antaminen ei vaadi erityistä lisäresurssia yksityisissä päiväkodeissa. Valmistavasta opetuksesta vastaa esiopetuksen opettaja ja se toteutetaan yhteistyössä esiopetusryhmän henkilökunnan kanssa. Yksityisillä esiopetuksen järjestäjillä on käytössään varhaiskasvatuksen kieli- ja kulttuurikoordinaattoreiden palvelut sekä varhaiskasvatuksen järjestämä esi- ja valmistavaan opetukseen liittyvä koulutustarjonta.

Muutosesitys opetuslautakunnalle:

- *6-vuotiaiden lasten valmistavaa opetusta annetaan kunnallisissa ja yksityisissä esiopetusryhmissä.*